

JUNG I RAJH

TELO KAO SENKA

ARETÉ
IZDAVAČKA KUĆA

Naslov originala
JUNG & REICH: THE BODY AS SHADOW
JOHN P. CONGER.

Edicija
PreObražaj

Za izdavača
Nina Gugleta

Glavna i odgovorna urednica
Nina Gugleta

Saradnica na izdanju
Maša Tomanović

Prevod
Jelena Nidžović

Lektura
Jelena Janković

Korektura
Aleksandra Dunderski

Dizajn korica
Olivera Indić

Štamparija
Caligraph, Beograd

Tiraž
1000 primeraka

Izdavač
Areté, Beograd, 2024

Copyright © 1988, 2005 by John P. Conger
Copyright za srpsko izdanje © Arete 2024

Sva prava zadržana.
Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku
bez pismene saglasnosti izdavača.

JUNG I RAJH

TELO KAO SENKA

Džon P. Konger

prevod sa engleskog

Jelena Nidžović

www.aret.rs

*Za Džejn, božansku bliznakinju, koja se sa mnom borila, tražeći
jedinstvo tela i duše.*

SADRŽAJ

PREGOVOR: KONCEPT TELA KOD JUNGA, VINIKOTA I RAJHA	11
UVOD: RAZMIŠLJANJA: JUNG I RAJH, 2004.	31
PRVO POGLAVLJE: OSNOVI LJUDSKE PRIRODE	50
DRUGO POGLAVLJE: JUNG I RAJH: PREGLED SLIČNOSTI I RAZLIKA	57
TREĆE POGLAVLJE: GENITALNOST	87
ČETVRTO POGLAVLJE: KARAKTER I OTPOR	101
PETO POGLAVLJE: JUNG, PSIHOPATOLOGIJA I PROCES INDIVIDUACIJE	114
ŠESTO POGLAVLJE: SENKA	139
SEDMO POGLAVLJE: DVOJNIK KAO BESMRTNO SOPSTVO	151
OSMO POGLAVLJE: JUNG I RAJH: TELO KAO SENKA	164
DEVETO POGLAVLJE: JEZGRO, KOLEKTIVNO NESVESNO I ONOSTRANO	171
DESETO POGLAVLJE: NAUKA I MISTICIZAM	186
JEDANAESTO POGLAVLJE: ALHEMIJA I ORGON	206
DVANAESTO POGLAVLJE: TRI MITA	221
TRINAESTO POGLAVLJE: ŠTA SU JUNG I RAJH MOGLI DA NAUČE JEDAN OD DRUGOG	229
ČETRINAESTO POGLAVLJE: TELO KAO VIŠE OD SENKE	243
PETNAESTO POGLAVLJE: PREDSTAVA I ENERGIJA	254
BIBLIOGRAFIJA	267

Jednog dana maštao sam o Vilhelmu Rajhu i Karlu Jungu. Šta bi, pitao sam se, ova dva čoveka, koja se nikada nisu sreli ili dopisivala, mogla da pruže jedan drugom da ih je povezivala dugogodišnja i duboka privrženost? Odmah sam počeo da mislim o terapiji. Šta bi bilo da su na terapiju išli jedan kod drugog? Šta bi mogli da nauče? Ideje koje su usledile postale su inspiracija za ovu knjigu.

IZRAZI ZAHVALNOSTI

Želim da se zahvalim svojim prijateljima Bilu Šlanskom, Nensi Lalo i Kregu Komstoku na velikom ohrabrenju i neophodnoj pomoći, i mom uredniku, Polu Vajzeru, na vešto izvedenoj i pažljivoj saradnji.

Vendi Dejvis Larkin upućujem najtoplije zahvalnice zbog mnogih sati koje je provela prekucavajući moj rukopis i podržavajući me u mračnim periodima rada.

Takođe sam zahvalan što sam počastvovan bioenergetskim treningom i uticajem Aleksandra Lovena, čije su oprezne kritike mog teksta bile neprocenjive.

Najposle, duboko sam zahvalan Dejvidu Boadeli na njegovoj pronicljivosti tokom čitanja mog rukopisa i Majronu Šarafu zbog njegovih uvida, njegove učenosti, njegove humanosti i njegovog prijateljstva koje traje.

PREDGOVOR

KONCEPT TELA KOD JUNGA, VINIKOTA I RAJHA

Na Institutu „K. G. Jung” u San Francisku 1999.
predstavio autor, dr Džon Konger

Nezaobilazan uslov je, naravno, doživeti arhetipsko iskustvo, a doživeti ga znači da ste se predali životu. Ako vaš život nema tri dimenzije, ako ne živite u telu, ako živite na dvodimenzionalnom planu u zaravnjenom, monotonom, štancovanom papirnatom svetu, to je kao da živite samo vlastitu biografiju – a tada vas nigde nema. Tada ne vidite arhetipski svet, već živite kao cvet presovan između stranica neke knjige, kao puko sećanje na samog sebe.

Jung u Ničeovom „Zaratustri”¹

Dok sam pisao knjigu *Jung i Rajh: Telo kao senka*, bio sam zapanjen tolikim sličnostima, zbog kojih sam ostajao bez daha i smeja se od iznenađenja, zato što sam ja pretpostavljao da su Jung i Rajh teorijski suprotstavljeni. Oni su predstavljali polaritete u mojoj ličnoj tipologiji dok je, zapravo, na delu bila alhemija. Na fakultetu me je, začudo, privukla Jungova knjiga koju jedva da sam bio razumeo. Bila je to knjiga u starom smislu knjige kao magičnog predmeta – *Psihologija i alhemija* – i sanjao sam silovite alhemijske snove. I Jung je postao moj vodič kroz hrišćanstvo i psihologiju, objašnjavao

¹ T. 3, str. 1342.

mi je put moje duše u svetu, a posebno značenje umrtvljenja, doline senke smrti. I taj put je na kraju doveo do Rajha, jer sam bio odsečen od tela, od čulnog, koje je bilo i ostalo moja četvrta funkcija.

Ali dok sam čitao i predavao Junga i Rajha ranih 80-ih, video sam na koliko mesta su se njihova mišljenja preklapala... Uvideo sam koliko je samoproглаšeni ateista Rajh postao opsednut duhovnošću, i u kojoj je meri Jungov mistični genij bio utelovljen. Kada sam pisao svoju knjigu, mislio sam da je Jung samo pokatkad ispisivao pasuse o telu, ali otad sam ih pronašao mnogo više. U Jungovim predavanjima o Ničeju, na primer, nalaze se stranice komentara. Do sada sam sakupio dvadeset sedam, uglavnom gusto kucanih, u koje čak ne računam njegov seminar o kundalini jogi.

Stoga je moje trenutno interesovanje Jungov koncept tela, temelj njegove teorije. Relevantan je i rad D. V. Vinikota, Masuda Kana i Vilhelma Rajha u ovoj oblasti; svi oni opisuju telo u odnosu na psihičku funkciju. Uz to, sugerišem da su ovi teoretičari telesno orijentisani analitičari, u okviru onoga što ja definišem kao srednji put. Jung (1988) navodi:

Njegovo [Ničeovo] stanovište da je duša puki derivat tela istinito je utoliko što nismo u prilici da uspostavimo bilo kakav psihički kvalitet bez potpore tela, bez pomoći poveznice sa fizičkom tvari. (362)

Vinikot (1988) navodi:

Osnova psihe je soma, i soma je došla prva u evoluciji. Počeci psihe predstavljaju maštovitu razradu fizičkog funkcionisanja, a najvažniji njen zadatak jeste povezivanje prošlih iskustava, potencijala i svesti o sadašnjem trenutku i budućim izgledima. Tako nastaje sopstvo (19)... Ljudska priroda nije stvar uma i tela, ona je pitanje psihe i some isprepletenih, pri čemu um cveta na granici psihosomatskog funkcionisanja. (26)

Rajh (1942, 1971) navodi:

Sa stanovišta biopsihičke energije, psihičko i somatsko deluju kao dva sistema koji su jedinstveni ali i koji uslovljavaju jedan drugoga. (*Funkcija orgazma*, 323)

I Jung i Vinikot su imali duboko razumevanje veze tela, psihe, uma i duha, ali samo je Rajh razvio sistem koji je postao osnova za disciplinu – bioenergetsku psihoterapiju, koja energetski istražuje samu strukturu tela. U nekim slučajevima, Jung je pribegavao osnovnim telesnim intervencijama, kao što je ljuljanje i pevanje klijentkinji; a zabeleženo je da je Vinikot radio na postizanju „uzajamnosti” prilično opsežnim dodirivanjima dvaju tela. Vinikot (1989) u svom članku (1969) „The Mother-Infant Experience of Mutuality” objašnjava:

Analitičari rigidnog analitičkog morala, kakav ne dopušta dodir, propuštaju veliki deo onoga što je opisivano... (257)

Detalj koji sam odabrao radi opisa odnosi se na apsolutnu potrebu ove pacijentkinje da s vremena na vreme bude u kontaktu sa mnom... Isprobane su razne prisnosti, uglavnom one iz delokruga hranjenja i nege odojčadi. Bilo je nasilnih epizoda. Na kraju smo se zatekli jedno uz drugo; držao sam njenu glavu u svojim dlanovima.

Bez namerno preduzetog pokreta, mog ili njenog, došlo je do ljuljanja... Stajali smo i uzajamnost je bila izražena u vidu blagog, ali neprekidnog ljuljanja. Komunicirali smo među sobom bez reči... Komunikacija bebe i majke putem anatomije i fiziologije živih tela je osnovna stvar. (258)

Eto, to vam pruža predstavu o prirodi nevolje u koju je Vinikot mogao da upadne zbog onoga što je nazvao „regresijom u

zavisnost”, slično Ferenciju – to je bilo nešto zbog čega bi se njegove kolege zakašljale i odaljile, odmahujući glavom. Takav postupak potiče od Vinikotove pažljivo osmišljene teorije razvoja deteta primenjene na regresivna stanja odraslih, ali nema kliničku istoriju u telesnoj terapiji koja bi ga podržala. Psihoanalitičari ne rade takve stvari, a ni pedijatri.

Vinikotova brzopletost i revolucionarna priroda bile su vešto skrivene, možda čak i od njega samog. Vešto se uklapao i ostavljao prostora za razlike u shvatanjima. Razvio je „potencijalni prostor” u psihoanalizi. Bio je podeljen između uloge posvećenog psihoanalitičara s besprekornim akreditivima (analizirali su ga Džeјms Streјči, a potom Džoan Rivijer), za kojeg je telo, ako se uopšte bavi njime, u drugom planu, i uloge pedijatra, u kom slučaju je telo, naravno, u prvom planu.

Za Vinikota kao i za Junga, kada su u pitanju neposredne telesne intervencije, nije postojala predistorija spram koje su mogli da izvrše samoprocenu, niti su se kasnije iz njihovih ponašanja formirale metode. Nijedan od njih nije od svojih telesnih intervencija razvio stil, oblik ispitivanja. Ne postoji nauka o tome. Svaka telesna radnja se sprovodila kao da je prvi put, i bili su to koraci bez tragova. Tišina — kada je u pitanju fizički pristup u ispitivanju kod ovih istraživača — neobična je samo zato što su u slučaju obojice njihovi drugi doprinosi proučavani, oponašani, i zato što se o njima pisalo. Pored političkih, istorijskih, psiholoških, etičkih i pravnih briga u vezi sa analitičarom koji dodiruje pacijente (a sve su važne), telesnu terapiju je, takođe, izuzetno teško uključiti u psihološke prakse, pa za mnoge, pretpostavljam, ona stvara više problema nego koristi.

Ali, ako direktnu telesnu intervenciju ne shvatamo kao nužnost, kod Junga i Vinikota možemo pronaći osnove telesno orijentisane psihoterapije: kinestetičku svest o sebi i uticaju drugih, pažnju usmerenu na komunikaciju psihe i tela, uvažavanje karaktera fizičkog prisustva, znakovnog jezika,

žive ili prigušene energetske granice između terapeuta i klijenta, i imaginativne svesti o tome da klijent ima veliki teret u svetu koji on ili ona opisuje.

Vinikot je radio sa decom koja su se više igrala i crtala nego pričala, s kojima je terapijski moglo da se radi samo kroz fizičku aktivnost. Vinikot je, kao i Jung, bio inventivan i, za razliku od mnogih analitičara, razumeo u celini, punoću prirode svojih klijenata jer je bio u saglasju sa sopstvenom telesnošću.

Ostvariti takvo saglasje sa sopstvenim telom nije mali podvig. Mnogi od nas su u ranom detinjstvu iz straha odbacili sopstvenu osnovu. Naša tela su često toliko preopterećena nesvesnim značenjima, natopljena izgubljenim emocionalnim sećanjima, da smo postidjeni, tupi ili osećamo nelagodu u fizičkom prisustvu drugih. Odvajamo se u intelektualnoj odbrani ili nalazimo neki drugi način da poreknemo svoju telesnost i ignorišemo bujni telesni glas prijatelja i klijenata.

Masud Kan, Vinikotov prijatelj i analitičar, u svojim sabranim radovima rečito je objasnio upotrebu dubinske psihologije zasnovane na svesti o telesnom, U „Silence as Communication”, Kan (1974) govori o svojim nastojanjima da razume mladića koji je insistirao na ćutanju koje je trajalo šest sesija. Ćutanje je bilo uznemirujuće komunikativno, zahtevno i intenzivno. Ove sesije su se održavale samo jednom nedeljno, a Kan tišinu doživljava kao da traje šest veoma dugih nedelja.

Postepeno sam, usled uticaja ćutnje na mene i mojih unutrašnjih reakcija na nju, počeo da shvatam da me Piter koristi kao svoj pomoćni ego. Činio je da doživim i registrujem ono što je pasivno proživio u nekoj fazi svog razvoja. Ja sam bio Piter kao dete, a on je bio druga osoba iz prvobitne scene iz detinjstva. (172)

Moja uloga i funkcija tokom njegovog ćutanja bila je da pružim osećajnu, koncentrisanu, budnu pažnju. Ova pažnja morala je